

Hankinnan ympäristökriteereitä

PxP

07.11.2024

Väylävirasto
Trafikledsverket

Väylävirasto on tilaajavirasto

Väylävirasto & ELYt tilaajana – 1-10/2024 tehdyt uudet sopimukset

Väylävirasto:

2 800 sopimusta **908,9 M€**

ELY-keskukset:

1 427 sopimusta **785,1 M€**

yhteensä:

4 227 sopimusta **1 694,0 M€**

Hankintakategoria-kohtaisesti suurimmat

- Investointien toteutus **292 kpl 420,4 M€**
- Korjaus **171 kpl 379,9 M€**
- Hoito & käyttö **301 kpl 101,7 M€**
- Tekniset järjestelmät **139 kpl 81,2 M€**

Liikennemuodoittain

- Maantiet **1 801** sopimusta **974,7 M€**
- Rautatiet **1 943** sopimusta **533,4 M€**
- Vesiväylät **346** sopimusta **28,7 M€**
- Muut **291** sopimusta **46,2 M€**

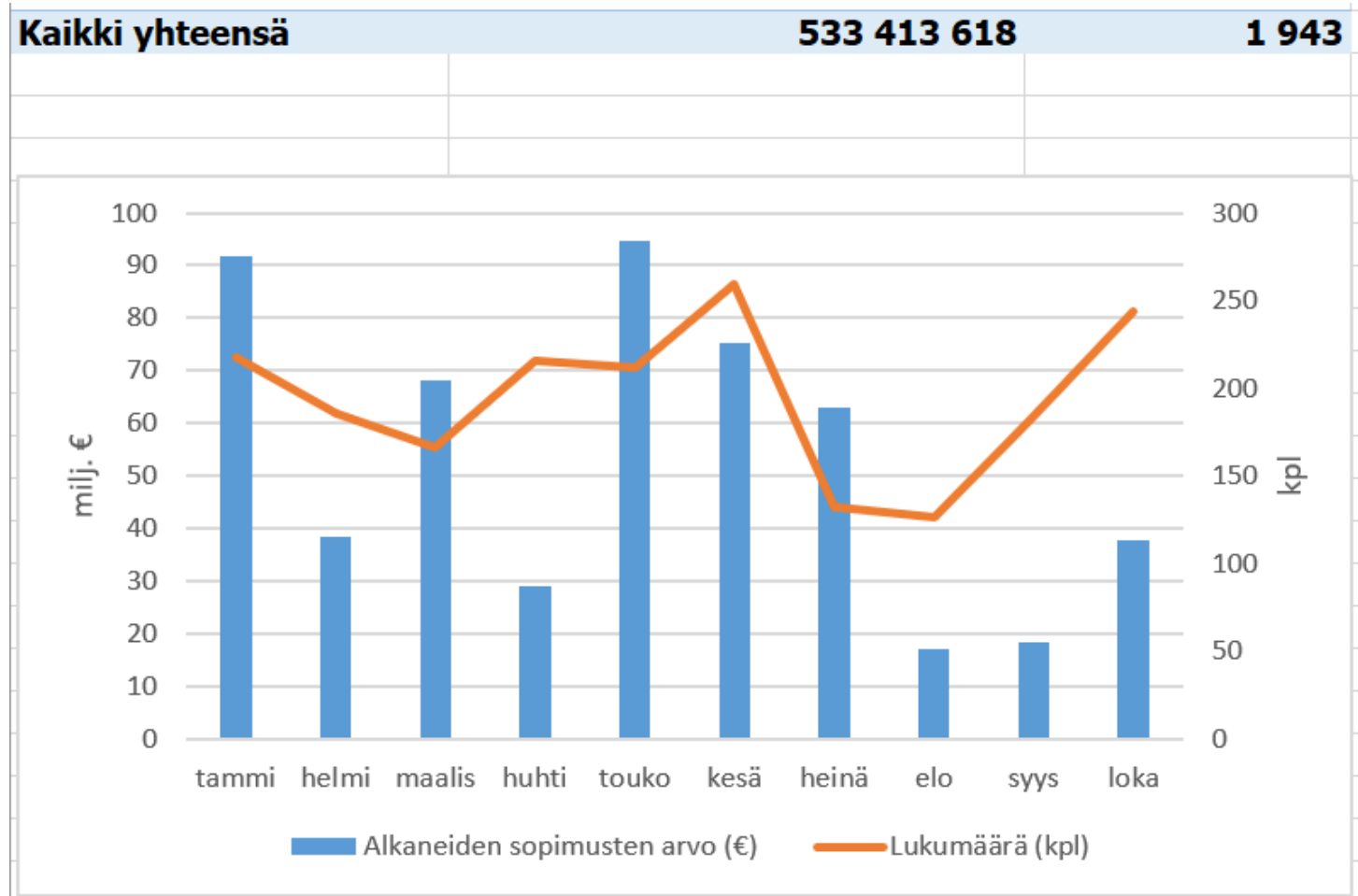
Voimassa olevien sopimusten kokonaisarvo **7,5 Mrd. €**

(sisältää myös
elinkaarihankkeiden sopimukset)

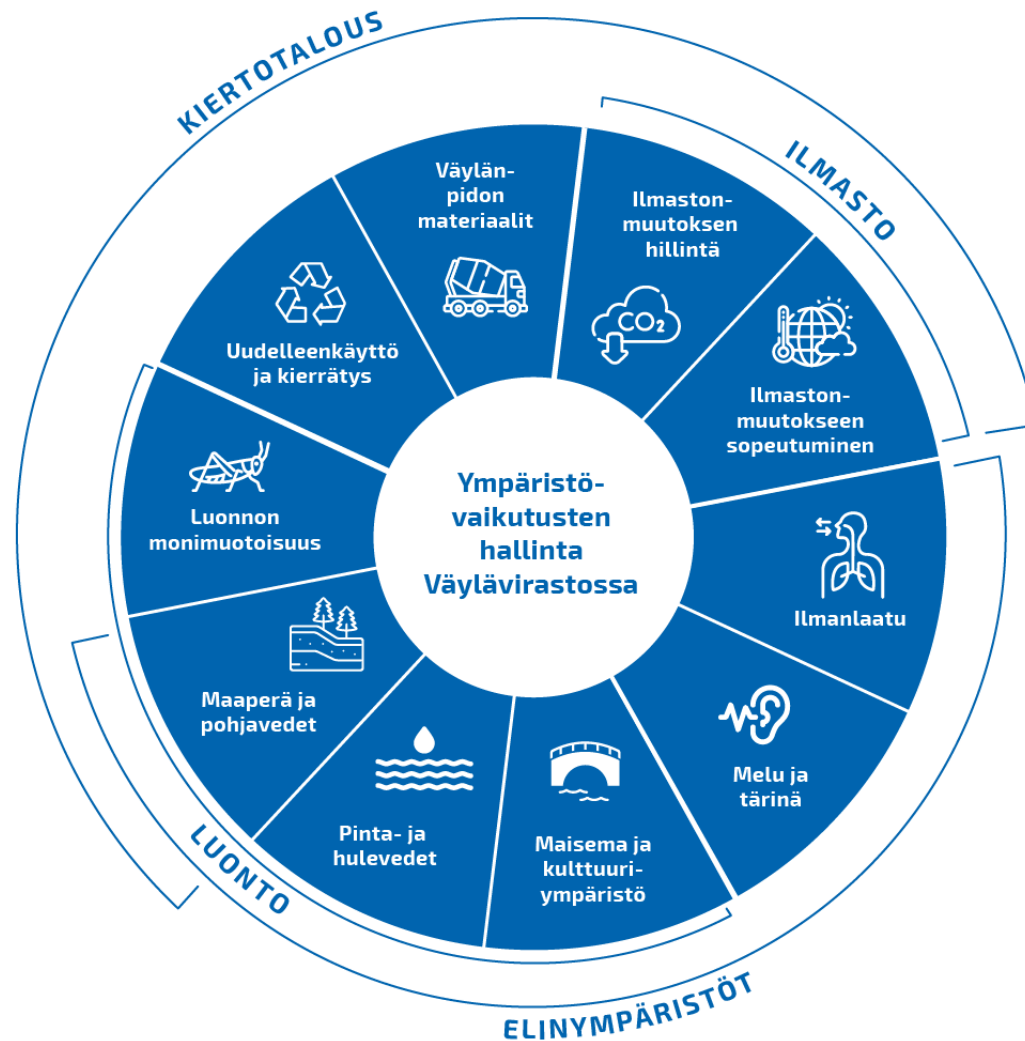

Uudet sopimukset 1-10/2024- rautatie

Ympäristövaikutusten kokonaisuus

Hankintoja koskevia tavoitemittareita

2.1.2 Väylänpidon tuottavuus ja tehokkuus

- 2024: On laadittu kehittämisohjelma vuoden 2023 aikana tunnistettujen keskeisten infra-alan tuottavuutta parantavien toimenpiteiden pitkäjänteiseksi kehittämiseksi
- 2024: On otettu käyttöön hankesuunnittelusta toteumaan ulottuva projektitiedonhallinnan malli kaikissa alkavissa uusissa hankkeissa. On laadittu suunnitelma käynnissä olevien hankkeiden siirtämisestä uuteen projektitiedonhallinnan malliin.

2.1.3 Kustannusarviossa pysyminen

- 2024: Kustannushallintaohje on päivitetty ja laajassa käytössä

2.2 **Ympäristövastuullisuus** on otettu osaksi väylänpitoa ja pitkäjänteistä liikennejärjestelmäsuunnittelua

2.2.1 Kestävyys väylänpidossa

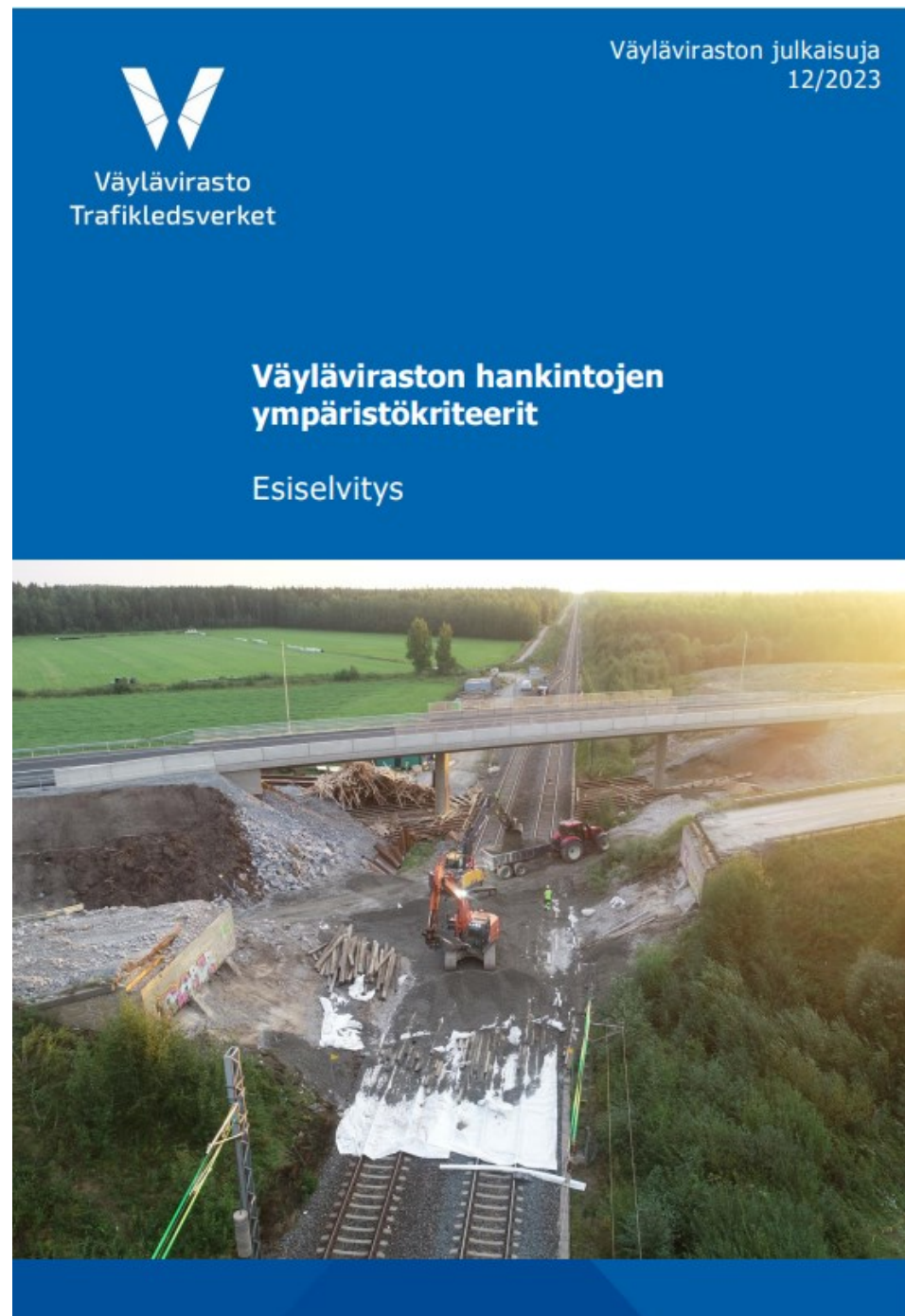
- 2024: On **otettu käyttöön uusia kiertotaloutta ja vähähiilisyyttä tukevia hankintakriteerejä hankesuunnittelussa ja selvitetty vaikuttavimmat toimenpiteet** materiaali- ja massojenhallintaan sekä niiden tiedonhallintaan (kiertotalous).
- Vaihtoehtoista käyttövoimaa käyttävien työkoneiden ja ajoneuvojen osuus investointihankkeiden Green Deal -työmailla, % (vähintään)
  - tavoite 2024 2,5 %

Esiselvitys valmistui 3/2023

- Tavoitteena oli tutkia Väyläviraston hankinnoissa käytössä olevien ympäristökriteerien nykytilaa ja kehittämismahdollisuuksia sekä laatia potentiaalisia aihioita uusiksi ympäristökriteereiksi
- Työn tarkoituksena oli luoda pohjaa ympäristökriteerien käytölle johdonmukaisesti Väyläviraston hankinnoissa ja myös kasvattaa Väyläviraston hankintaosaamista
- Esiselvityksen perusteella laadittiin Väylävirastolle toimintasuunnitelma kriteerien jatkojalostamiseksi.
- Toimeenpanosuunnitelma sisältää valikoituneet toimenpiteet ja ne ympäristökriteerit, joiden kehitystä jatketaan.

Hankinnan ympäristökriteeri- määritelmä

- Ympäristökriteereitä ovat hankintalain mahdollistamat, tarjouspyynnössä tai sen liitteissä määritellyt kriteerit, joilla otetaan huomioon ympäristönäkökohtia. Kriteerit voivat olla:
  1. tarjoajan soveltuvuusvaatimuksia
  2. ympäristöasioiden hallintaa koskevia vaatimuksia
  3. palvelun tai tavarantoimittajan ympäristöasioita koskevia erityisehtoja
  4. tarjousten vertailuperusteita
  5. ympäristönäkökulmasta maksettavia bonuksia.
- Ympäristökriteerit voivat liittyä esim. päästölaskentaan sekä positiivisia vaikutuksia, ympäristökädenjälkeä, tuottaviin vaatimuksiin.
- Hankintakriteerit ovat usein toimijoita tai tarjouksia karsivia tai kehittäviä ja siten markkinavuoropuhelua edellyttäviä.
- Työn toteutukseen liittyvät ohjeet tai tekniset määrittelyt ovat usein pikemminkin hankinnan päätehtävän kuvausta.

Ympäristökriteerit käyttöön soveltuvin osin

- Kiertotaloutta tukevien vähähiilisen rakentamisen hankintakriteerien kehittäminen suunnitteluhankkeisiin on ollut kehittämisen kärjessä. Tätä edellyttää valtioneuvoston periaatepäätös kiertotalouden strategisesta ohjelmasta.
- Hankintojen ympäristökriteerien kolme kehittämisteemaa: vähähiilisyys, kiertotalous ja luonnon monimuotoisuus
  - **Infrarakentamisen vähähiilisyyden arviointimenettely** viety malliasiakirjoihin tammikuussa – tarvittavat tukitoimet käynnissä, laajentaminen investointihankkeisiin ja kunnossapitoon (mm. päästölaskennan toteuman pilotointi rakentamisvaiheessa)
  - **Kiertotaloussuunnitelma**, toimittajalta edellytetään tarkastelua hankkeen kiertotalousmahdollisuuksista hankesuunnitteluvaiheessa: ohjetyön loputtua käyttöönotto suunnittelussa ja rakentamissuunnittelussa
  - **Kiertotalousosaaminen** hankesuunnittelussa: uusiomateriaali- ja kiertotalous osaamiskriteerin pilotointi ja käyttöönotto, viety malliasiakirjoihin 30.7.2024
  - Urakoitsijan laatiman **ympäristösuunnitelman** sisältövaatimusten kehittäminen eteenpäin: toteutusvaiheen päästölaskenta ja kiertotalousnäkökulmat (pilotointeja menossa)
  - **Kaikki hankintakategoriat** tunnistavat potentiaalisia ympäristökriteerejä; jatkokehittäminen ja mahdollinen käyttöönotto. Lisäksi selvitetään käytönoton mahdollisuuksia useaa hankintakategoriaa koskevien kriteerien osalta.
- Kunnossapidon kaluston ympäristövaatimusten laadinta vuosille 2026-2030 käynnissä. Tarkastellaan lähentymistä investointihankkeiden päästöttömät työmaat green dealin mukaisia kalustovaatimuksia.

Muut kehittämistoimet kuin kriteerit

Ympäristöasioiden kehittämistä voidaan hankinnoissa tehdä muillakin tavoin kuin kriteerein, esim.

- **Yhteistoiminnallisuuden** kehittäminen hankinnoissa
- **Markkinavuoropuhelun** vahva hyödyntäminen hankinnoissa
- **Hankinnan kilpailutusvaiheeseen** ympäristönäkökohtien huomioiminen oikea-aikaisesti

Kooste toimenpiteistä 1/2

1. **Hankintakategoriat** jatkavat ympäristökriteerien käyttöönoton konkretisoimista jokainen omalta osaltaan, vastuu hankintakategoriat ja niistä vastaava johtaja
2. **Kiertotalousselvitys** – Toimittajalta edellytetään tarkastelua hankkeen kiertotalousmahdollisuuksista hankesuunnitteluvaiheessa, vastaa suunnittelu
3. **Uusiomateriaali- ja kiertotalousosaaminen** vaatiminen suunnittelijalta (myöhemmin rakennusurakan toteuttajalla/rakennuttajakonsultilla), vastaa suunnittelu ja investointien toteuttaminen
4. **Urakoitsijalta edellytetään ympäristösuunnitelman laatimista**, vastaa investointien toteuttaminen
5. **Päästölaskennan sisällyttäminen hankesuunnitteluun**, vastaa suunnittelu

Kaikissa edellisissä ympäristöyksikkö tukee ja osallistuu.

Kooste toimenpiteistä 2/2

Lisäksi selvitetään seuraavien kokonaisuuksien osalta jatkotoimenpiteitä (2023 loppu ja 2024)

- A. Selvitetään kuorma-autojen ja työkoneita koskevien päästöluokkavaatimusten harmonisointi v.2025 eteenpäin
- B. Selvitetään – ympäristötuoteselosteet suhteessa esim. infrarakentamisen päästötietokantaan
- C. Selvitetään useaa hankintakategoriaa koskevia tunnistettuja/mahdollisia jatkokehityskohteita

Hankesuunnittelun malliasiakirjat: Liite osaamis- ja pätevyysvaatimukset

12 Kiertotalousosaaminen

Ohje:

Kiertotalousosaamisen kirjaus ei vaadi todennettavia referenssejä, vaan tavoitteena on osaamisen kasvattaminen infra-alalla. Kiertotalousosaamista tulee edistää jokaisessa hankkeessa. Kiertotaloustiimi nimetään Liite B1 Avainhenkilöluettelossa.

Toimeksiannossa tulee ohjata suunnitteluratkaisua elinkaarikestäväksi, pitkäikäiseksi ja muuntuviin tarpeisiin. Suunnittelussa tulee etsiä luonnonvarojen kulutusta vähentäviä ratkaisuja mm. massojen ja kiviainesten hallinnan ja materiaalien käytön optimoinnin keinoin. Ratkaisuissa on otettava soveltuviin osissa huomioon huollettavuus, korjattavuus, uudelleenkäytettävyys ja kierrätettävyys sekä uusiomateriaalien käyttö. Suunnitteluratkaisuissa edistetään alueellista massojenhallintaa ja vähennetään jätteen syntyä.

Nimetty asiantuntija/asiantuntijatiimi varmistaa ja koordinoi kiertotalousnäkökulman huomioon ottamista kattavasti koko toimeksiannossa. Tarjoaja saa itse määrittellä asiantuntijatiimin koon ja osaaminen voi jakaantua useille henkilöille suunnittelutoimeksiannossa. On suositeltavaa, että asiantuntijatiimi muodostuu eri tekniikka-alojen asiantuntijoista. Asiantuntijat voivat olla nimettynä myös muihin tehtäviin tai asiantuntijatiimeihin suunnittelutoimeksiannossa.

Nimettävällä asiantuntijalla/asiantuntijatiimillä tulisi olla asiantuntemusta/osaamista/ näkemystä kiertotaloudesta esim. kiertalousuunnitelmista/-selvityksistä, materiaalioptimoinnista, maa- ja kiviainesten hallinnasta, uusiomaarakentamisesta ja/tai materiaalien uudelleenkäytöstä.

Väylävirasto
Trafikledsverket

KIRA –haaste; hankinnan ympäristökriteerit

Väylävirasto
Trafikledsverket

KYSYMYS 1

Oletteko vaatineet hankinnoissa infrarakentamisen ympäristökriteereitä?
Jos, niin millaisia? Liittyen seuraaviin:

- *Kiertotalousratkaisut*
Esim. uusiomateriaaliselvitykset, uusien materiaalien käyttö ja materiaalien ohjaus hyötykäyttöön
- *Vähähiilisyys*
Esim. sähköiset työkonet, massojen optimointi, kuljetustarpeen minimointi
- *Luontokadon vähentäminen tai ehkäisy / biodiversiteetin lisääminen*

KYSYMYS 2

Olisiko teillä esimerkkiä yhdestä hyvin toimineesta hankintakriteereistä?
Olisi hienoa kuulla tästä!

KIRA –haaste; hankinnan ympäristökriteerit – työpaja 4.12.!

Jatketaan yhdessä, työpaja 4.12.!

Yhteiskehittämistyöpaja tilaajille ja yrityksille

- Millaisia laadullisia ympäristökriteereitä tulisi / voidaan asettaa?
- Millaisia ratkaisuja jo on? Mitä tulisi kehittää?
- **Kysymykset yrityksille:** Näitä voi työstää Miro-alustalla 8.11. asti.
- **Markkinointi:** Voitte mielellään kutsua omia tuottajakontaktejanne työpajaan, ovat tosi tervetulleita!

Jatketaan yhdessä, kohti infra-haastetta!

Haastetaan alan yritykset tekemään uusia ympäristökriteereihin vastaavia ratkaisuja!
Annetaan markkinoille tilaa ratkaista tilaajien haasteita, ei määritellä ratkaisuja liian tarkasti

Tavoitteena on, että usea tilaajaorganisaatio tekisi tulevan infrahankinnan:

- Käyttäen ympäristökriteereitä, joita ei ole aiemmin käytetty.
- Joka voisi edellyttää yritysten yhteistyötä.

Hankintatoimen painopisteitä 2024

1. Parempi **yhtenäisyys**
2. **Markkinatiedon** laajempi hyödyntäminen
3. **Ympäristökriteerit** käyttöön soveltuvin osin
4. Lisäpanostusta **konsulttien johtamiseen**
5. Koko hankintavaiheen **kattava vuoropuhelu**
6. **Toimintakulttuurin** kehittäminen entistä enemmän yhteistyöllä tekemiseen, johon pitää tarvittaessa koko sopimusta toteuttavaa tiimiä **valmentaa**

Tavoite

Väylävirasto on tunnistanut keskeisimmät toimenpiteet, joilla se voi vaikuttaa alan tuottavuuteen ja osoittaa edistäneensä niitä

Väylävirasto
Trafikledsverket